

1

BECHKOTAI

44 But also, even though there is this, while they are in the land of their enemies, I will not have been abhorred by them nor will I have rejected them to obliterate them, to annul My covenant with them — for I am HASHEM, their God. 45 I will remember for them the covenant of the forebears, those whom I have taken out of the land of Egypt before the eyes of the nations, to be God unto them — I am HASHEM.

ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלתם להפך בריתי אתם פי אני יהוה אלהיהם: וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני יהוה: אלה החקים והמשפטים

46 These are the decrees, the ordinances,

RASHI

44. ואף גם זאת - BUT ALSO, EVENTHOUGH [THERE IS] THIS. ואף - But also, אפילו אני עושה עמם - that I have said, even though I do to them³ זאת הפורענות - this punishment אשר אמרתי - that I have said, "while they are in the land of their enemies," - "while they are in the land of their enemies," - לא אקאסם - I will not abhor them, לכלותם - to the point of obliterating them וזכרתי להם בריתי אשר אתם - and annulling My covenant that is with them.

2

SELECTIONS FROM

MESHECH CHOCHMA

R. MEIR SIMCHA

HACOHEN of DVINSK

INSIGHTS INTO JEWISH HISTORY

ISRAEL'S SURVIVAL AS A JEWISH PEOPLE THROUGH THE LONG EXILE

AVROM SILVER JCA

23 Iyar 5778

8-5-18

R. GOLD

BCHKOTAI

וכזה נקבע בנפש בניו קישור טבעי להשתוקק אל ארץ אבותיהם ולחשוב עצמם כגרים. וזה (דברים כו, ה) "ויגד שם" - מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע אלא לגור שם (ספרי שם). פירושו, מלמד לדורות בכל גלות וגלות ההנהגה, שידעו שלא ירדו להשתקע רק לגור עד בוא קץ הימין, ויהיו נחשבים בעיני עצמם לא כאזרחים. וכן צוה יוסף (בראשית נ, כה) "פקד יפקד (א-להים אתכם, והעליתם את עצמותי מזה)". וכן כל השבטים, שבוז הנחתו שורש גדול בלבב ישראל. ולכן (שמות א, יב) "ויקוצו מפני בני ישראל" - שהיו נחשבים בעיניהם כקוצים (סוטה יא, א) - שכמו שהקוץ אינו נסבך ועושה שרשים בשאר נטעים ואילנות, כן היו נחשבים ישראל, שלא דימו את עצמם למצרים והיו נפרדים בתכונותיהם ובהרגשתם, עד כי היו בעיני המצרי כקוץ¹⁰. ומזה למדו גדולי האומה - ובראשם עזרא ואנשי כנסת הגדולה - שגדרו וסייגו האומה בייח דבר¹¹, להיבדל מן הגויים בכל דרכיהם¹², שידעו ישראל כי הוא אכסנאי וגר בארץ נכריה, והוא כשתילי זיתים שאינו מתערב עם הרכבה אחרת¹³. ולכן אמרו בירושלמי שאפילו אליהו אינו יכול לבטל¹⁴. פירושו, כל זמן שלא בא הגואל ויפסק שעבוד מלכות, אפילו בא המבשר ואמר כי תיכף יבא, לא יבטלו, שהם הם הדברים המקיימים להאומה בגולה, ומזכירים אותו שהוא ישראל והוא בארץ לא לו.

והנה מעת היות ישראל בגויים, ברבות השנים, אשר לא האמינו כל יושבי תבל כי יתקיימו באופן נפלא אשר לא ישער מחשבת אדם משכיל, היודע קורות הימים והמצולות אשר שטפו באלפי שנים על עם המעט והרפה כח וחדל אונים [אשר זה לבר גם כן מופת נפלא וגדול על קיום האומה למטרה נשגבה א-לקית, אשר נתנבאו עליה הקדמונים¹⁵]. הנה

כן, מר ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלתם להפך בריתי אתם כי אני יהוה א-לקיהם.

A

הענין הוא, שנתכוונן קצת בדרכי ההשגחה העליונה קצת מה שיוכל להבין. חזה, כי כאשר גזרה התכמה העליונה אשר ישראל יתגודדו בארצות, שנים רבות מאוד מאוד, עד זמן אשר חקקה המטרה הא-לקית, אשר לבא לפומא לא גליאו, חשבה אופנים ותחבולות אשר ישראל יתקיימו לגוי ולא יתבוללו בעמים. והעירה על זה גדולי האומה לעשות בזה גדרים סייגים, אשר האומה תתקיים בשאון גלי הים ולא תטבע

במצולות הסער השוטף ברוח אמיץ וכביר. והנה הראשון המורה דרך ומלמד ראשי האומה² הוא אבינו הזקן יעקב, אשר ראה את אשר יקרה אותנו באחרית הימים³, חשב אשר אם יהיה שבעים איש בגוי חזק ואמיץ כמצרים מלפנים, ולא יתבוללו ויתבטלו אחד ברכבות רבבה. חשב תחבולה ועצה, אשר בניו יהיו מצויינים שם בבגדיהם ובשמותם⁴. ולכן היו ישראל לגוי בפני עצמו⁵. ואם היה יעקב, אבי כל שבטי ישראל, קבור שם, הלא היו מתיאשים מארץ כנען והיו משתקעים במצרים ומחשיבים אותה לארץ מולדתם, והיה בטל יעוד האלקי עליהם, כי לא יהיה זרע אברהם רק חלק אחד מעם מצרים⁶. לכן צוה בכל עוז לקבור אותו בארץ כנען (בראשית מז, כט-לא), וידעו כי אבות האומה ויחוסה הוא בארץ כנען [שכאשר ידעו מעלתו⁷, היו משתוקקים לקבורו וחשבוהו כאשר הוא למזבח, כמו שאמרו מה מזבח מכפר וכו'⁸]. ועיין במדרש שלא יעשו אותו עבודה זרה, יעייין שם⁹].

כך היה דרכה של האומה, שכאשר יכנסו לארץ נכריה, יהיו אינם בני תורה,

כאשר נדלדלו מן הצרות והגזירות והגירוש, ואח"כ יתעורר בהם רוח א-לקי השואף במ להשיכם למקור חוצבו מחצבת קדשם, ילמדו, ירביצו תורה, יעשו נפלאות, עד כי יעמוד קרן התורה על רומו ושיאו²⁶. הלא אין ביד הדור להוסיף מה, להתגדר נגד אבותם²⁷! מה יעשה חפץ האדם העשוי להתגדר ולחדש²⁸? יבקו ברעיון כוזב את אשר הנחילו אבותינו, ישער חדשות בשכות מה היה לאומתו בהתנודדו ביני התלאות, ויהיה מה. עוד מעט ישוב לאמר "שקר נחלו אבותינו", והישראלי בכלל ישכח מחצבתו ויחשב לאזרח רענן. יעזוב לימודי דתו, ללמוד לשונות לא לו, יליף מקלקלתא ולא יליף מתקנא²⁹, יחשוב כי ברלין היא ירושלים,

דרך ההשגחה כי ינחו משך שנים קרוב למאה או מאתיים. ואחר זה יקום רוח סערה, ויפרץ המון גליו, וכלה יכלה יהרוס ישטוף לא יחמול, עד כי נפזרים בדודים, ירצו יברחו למקום רחוק, ושם יתאחדו, יהיו לגוי, יוגדל תורתם, חכמתם יעשו חיל, עד כי ישכח היותו גר בארץ נכריה, יחשוב כי זה מקום מחצבתו, כל יצפה לישועת ה' הרוחניות בזמן המיועד. שם יבא רוח סערה עוד יותר חזק, יזכיר אותו בקול סואן ברעש — "יהודי אתה ומי שמך לאיש, לך אל ארץ אשר לא ידעת!"

ככה יחליף מצב הישראלי וקיומו בעמים, כאשר עין המשכיל יראה בספר דברי הימים וזה לשתי סיבות¹⁶: לקיום הדת האמיתי וטהרתו ולקיום האומה. כי כאשר ינח ישראל בעמים יפריח ויגדל תורתו ופולפולו, ובניו יעשו חיל יתגדו נגד אבותיהם, כי ככה חפץ האדם אשר

MESHEGH
RHOCHMAH
CONTINUED

D

זוה "לא מאסתים" — מיאוס הוא על שפלות האומה בתורה והשכלה הרוחנית המופעת מתורתנו הכתובה והמסורה. "לא געלתים" — הוא על גיעול ופליטה ממקום למקום. "לכלותם" — הוא על הגלות שזוה גיעול וכליון חרוץ להאומה. "להפר בריתי אתם" — הוא על שכחות התורה. רק "כי אני ה' א-לקיכם", רצונו לומר, שהגיעול והמיאוס הוא סיבה שאני ה' א-לקיהם. אבל לא מיאוס וגיעול מוחלטת "לכלותם ולהפר בריתי אתם" חלילה. שעל ידי זה³³ יתגדל שמו ויתקיים גוי זרע אברהם, זרע אמונים, ראוי ועומד לקבל המטרה האלקית, אשר יקרא ה' לנו באחרית הימים בהיות ישראל גוי אחד בארץ, והיה ה' אחד ושמו אחד. ויש לנו בזה דברים רבים ואכמ"ל.

SPAIN (S) FLITZ ELIEZER

הוא בין קהל איטליא לקהל אשכנזי אבל בין קהל איטליא לארגון הוא ידוע כי לעולם לא יבוא שום איטליאנו שהלך לארגון ונולד שם הוא ואביו כי אין שם יהודי בארגון זה שבעים שנה ואנו בטוחים שלא יאהל עוד שם יהודי כי האל יתברך הוא מקבץ גדחי עמו ישראל לא"י בזמן קרוב עכ"ל. ונדמה כי כל מעין ישר מדי קראו דברים

אלה של המכיים ירגיש מיד, כי אכן מהסכמה כללית שלא לשוב עוד עד עולם לארגון הוא המדובר בכאן, כי הרי המבייט כותב בבירור ובפשטות על הידוע כי לעולם לא יבוא שום איטליאנו וכו', ומאין ידעו על כך אם לא שקדמה כבר קבלה לכך, וכמו"כ מאין אנו בטוחים בהביטחות של המבייט, שלא יאהל עוד שם יהודי אם לא שהחרימו על כך מקדמת דנא, ואין לומר דהביטחות של המבייט לכך היחה מהנימוק שמסיים, כי האל יתברך הוא מקבץ גדחי עמו ישראל לא"י בזמן קרוב דאי משום כך אם כן היה צריך להיות גם ביטחות שלא יהגרו עוד בכלל לעיר ההיא של ההסכמה משום מקום אחר דבמקום שיהגרו לשם יהגרו לא"י בזמן קרוב ע"י מקבץ גדחי ישראל, ולא זאת בלבד אלא שגם יושבי העיר ההיא בעצמם יעקרו ממקומם לבוא לא"י, אלא ודאי הדבר כנ"ל שהנימוק היסודי לידיעה ולביטחה שלא יאהל עוד יהודי שם הוא בגלל ההסכמה והחרם שהחקיים כבר בקשר לכך, ואדרבה מסיום לשון זה של המבייט, כי האל יתברך הוא מקבץ וכו' משמע מבין שיטתו כי ההסכמה בקשר לכך היתה עד עת בא דברו לקבץ גדחי עמו ישראל לא"י, ואז כשיפוג כבר תקפה של ההסכמה לא יצטרכו כבר בכלל להגר לשם כי עיני כל ישראל תהיינה כבר נשואות לנהור לארץ נחלת קדשו, וזה שלא הוכיר המבייט מפורש דבר החרם וההסכמה ניתן לומר שהיה זה בכלל כבוד אלקים הסתר דבר ומשום דרכי שלום ושקידה לשמירת שלום ישראל בארצות פזוריו בין העמים השונים וד"ל.

בכבוד ובהוקרה

אליעזר יהודא וולדינברג

(דברים ג): כי אשר ראיתם את מצרים בשלשה מקומות הוזהר המקום לישראל שלא לחזור למצרים שנאמר כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם. ואמר לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד (שם יז). ואומר בדרך אשר אמרתי לך (שם כח). בשלשתם חזרו שם ובשלשתם נפלו. הראשונה בימי סנחריב שנאמר הוי היורדים למצרים לעזרה (ישעיה לא). השנית בימי יוחנן בן קרח שנאמר והיתה החרב אשר אתם יראים ממנה שם תשיג אתכם בארץ מצרים (והחרב) [והרעב] אשר אתם דואגים ממנו שם ידבק אחריכם מצרים ושם תמותו (ירמיה מב). והג' בימי טורגיניוס בשלשתן חזרו ובשלשתן נפלו הדא הוא דכתיב אפרים יונה פותה אין לב וגו'

EGYPT- RAMBAM

4

ג) ואם במסילת הראשונים נלך, נראה דהנכון בזה, כדי שיתיישבו הדברים גם על הרמב"ם וגם לפי שיטתו, הוא מה שכותב הריטב"א בחידושי לימא ד' ל"ח, והוא שאין האיסור ההוא אלא בזמן שישראל שרויין על אדמתם, אבל בזמן הזה שנגזר עלינו להיות נדחים בכל קצוי הארץ כל חוצה לארץ אחד הוא ואין איסור אלא שלא לצאת מדעת מן הארץ לחוצה לארץ עיי"ש.

ולתירוצו זה של הריטב"א כוון מדעתו הנה"ג בהגהותיו על הרמב"ם ה' מלכים ה'נדפס

בכנה"ג לאו"ה בסופו, בכתבו לומר שאם אסרה תורה לדור במצרים אלא בזמן שישראל שרויין על אדמתם אבל עכשו בגלות החיל הזה אין איסור בדבר ע"ש, ובכזאת העלה מדעתו גם המהרש"ל על הסמ"ג ל"ח רכ"ז, דהקרא הוזהר בעת שהיו ישראל בנים של מקום והקב"ה רצה שיהיו לו עבדים ולא עבדים למצרים, אבל האידנא בלאו הכי אנו בגלות לא קפיד קרא עד שיקבץ אותם מדי כנפות הארץ עיי"ש.

ויש לפרש לפי"ז שזהו שאומר הנביא: ובאו האובדים מארץ אשור ותנדחים מארץ מצרים, רצונו לומר, שבאו שם בהיתר מפני שהיו נדחים בכל קצוי ארץ, ויחזרו ביום ההוא שיבואו האובדים מארץ אשור ויחזרו להיות בנים למקום.